

Mūsų sielos ištrūko kaip paukštis iš medžiotojo tinklo. Tinklas sutrūko, ir mes pasprukome (Ps 124, 7)

2019 m. vasaris Vilniaus ev. reformatų parapijos tarybos informacinis leidinys **Nr. 2 (197)**

Leidžiamas nuo 1998 m. lapkričio mėn. ISSN 2029-512X (internete ISSN 2424-4341)

***DIEVE TÈVE
GAILESTINGAS,
KURIO GALYBÈ
IR VALDŽIA,
IŠGIRSK TAUTOS
MALDAS ŠIRDINGAS:
TEGU GYVUOJA
LIETUVA,
IŠ SVETIMOS
VALDŽIOS
VADUOTA,
LAIMINGA
LAISVE
VAINIKUOTA!***

Iš kun. A. Šerno parengto
Karys evangelikas giesmyno.

◀ 1999 metais, minint pergalės prieš bermontininkus 80-ąjį, Radviliškio miesto centre atidengta skulptoriaus Petro Mazūro *Pergalės deivės Nikės* skulptūra, kuri simbolizuoja tautos laisvės ir pergalės idėją, o kardas jos rankose – padėką ir pagarbą tiems žmonėms, kurie kovojo už Lietuvos nepriklausomybę.

1919 m. lapkričio 21-22 d. Radviliškyje vyko lemiamos kautynės prieš Bermonto Avalovo sutelktas karines pajėgas (bermontininkus), jose Lietuvos kariuomenė sutriuškino priešus. Pergalė prieš bermontininkus parodė visai Europai, kad, iškovoję nepriklausomybę, Lietuva nesitaikstys su kieno nors primetama valia, sugebės apginti savo šalies Nepriklausomybę.

Pergalės deivės Nikės skulptūra Radviliškio miesto centre

LAISVĖ – ŽMOGAUS PASIRINKIMAS

Minime šimtmečio, kai Lietuvoje 1919 metais įvyko pirmieji mūšiai dėl nepriklausomybės, sukaktį. Vasario 7 dieną Lietuvos kariuomenė pirmą kartą stojo į mūšį prieš Rusijos Raudonosios armijos dalinius ties Kėdainiais. Šiame mūšyje dalyvavo apylinkių savanoriai, kurių ženklis buvo evangelikai reformatai. Vėliau, 1919 m. lapkričio 21-22 d., Radviliškyje, pasiekta pergalė prieš bermontininkus. Taip prieš šimtą metų buvo pradėta ginti jaunos Respublikos laisvė.

Turime prisiminti, kad laisvė visuomet kainuoja. Taip buvo prieš šimtą metų, taip yra dabar, ir ateityje laisvė reikalaus savo kainos, kurią reikės mokėti. Taip pat laisvės siekiama ne tik kariaujant, bet ir dirbant, mylint ir kuriant. Bet kaina už laisvę visada yra. Be to, pasiekta laisvė dažniausiai yra neilgaamžė. Todėl dėl laisvės reikia vėl ir vėl stengtis. Kodėl taip yra?

Todėl, jog laisvė yra pats seniausias giliausių ginčų objektas. Tas ginčas apie tai, kas yra žmogus.

Žmogaus laisvė yra Dievo malonė

Joks gyvūnas nėra laisvas, nes neturi pasirinkimo. Laisvė neišvaizduojama be pasirinkimo ir neįmanoma be ribų, be atsakomybės. Dievas žmogui suteikė laisvę, nustatydamas ribą – atsakomybę. Riba yra sudedamoji laisvės dalis. Žmogaus laisvė – tikėjimu džiaugsmingai pažinti Dievą ir nedaryti to, ko nereikia daryti.

Viešpats Dievas įsakė žmogui: *Nuo kiekvieno sodo medžio tau leista valgyti, bet nuo medžio pažinimo gero ir blogo nevalgyk, nes tą dieną, kurią valgysi jo vaisių, tikrai mirsi / Pr 2,16-17/.*

Žmogus turėjo viską, ramybę su Dievu ir visokius džiaugsmus – jam buvo duoti vaisiai nuo kiekvieno medžio, išskyrus vieną. Nuo jo negalima valgyti – žmogaus labui. Tačiau dar rojaus būsenoje žmonėms buvo pareikšta kitokia nuomonė apie laisvę. Ši nuomonė išreiškia visai priešingą nuostatą – ten, kur yra riba, ten nėra laisvės. Todėl žmogus yra

nuolatos gundomas peržengti ribas:

Gyvatė atsakė: *Nemirsite! ..atsivers jūsų akys ir jūs tapsite kaip dievai, pažindami gera ir bloga / Pr 3, 4-5b/.*

Žmogus peržengė ribą ir tapo nelaisvu – nuolatos ribas peržengiančiu, bet ieškančiu tiesos ir laisvės. Tačiau laisvės ribos atsisakymas panaikina ir pačią dovaną – laisvę. Ji tampa savo priešingybe – nelaisve, nes supančioja. Kiekvienas žmogus, peržengęs ribą, neišvengiamai įsipainioja į tinklą-spąstus. Todėl laisvė yra toks klausimas, kuris niekada nepaleidžia nei tavęs, nei manęs, nei visos žmonijos. Nes ji persipynusi su kiekvieno asmens būtimi. 119-os psalmės 45 eilutėje sakoma apie asmens laisvės šaltinį: *Vaikščiosiu laisvas, nes tyrinėju Tavo potvarkius ir Viešpats yra Dvasia. O kur Viešpaties Dvasia, ten laisvė /2 Kor 3,17/.*

Nors laisvė kyla iš Dievo, bet dažniausiai žmogus sukiyla prieš Jį, nes nori, kad jo laisvė kiltų tik iš jo paties. Tokią padėtį nusako 74 psalmė: *Pakilk, Dieve, ir gink savo bylą! Prisimink, kaip kvailiai tyčiojasi iš Tavęs kasdien! Nepamiršk savo priešų riksmo, prieš Tave nuolat sukiylančiųjų triukšmo! /Ps 74, 22-23/.*

Lietuvos savanoriai apgynė krašto laisvę nepriklausomybės kovose, bet vėliau laisvės neišlaikė. Žmogui yra būdinga sukilti prieš Dievą, atsisakyti Jo laisvės, bandyti atimti kitų laisvę.

Tarpukario Lietuvoje susidarė sąlygos prarasti laisvę – po karinio pučo liko režimas su suvaržymais, beveik vienpartinė sistema su *Tautos vada* priešakyje, spausdinto žodžio cenzūra ir vadovų cinizmu. Pasak Psalmės – kvailiai tyčiojasi iš Tavęs kasdien! Bet Dievas gina savo bylą – Jis pakyla bausti...

Tame bauginančiame Jo veiksmo yra ir mūsų viltis, nes Viešpats nepalieka karaliauti žmogiškos kvailystės ir savivalės amžinai. Antroji psalmė apie tai sako:

Kodėl pagonys siaučia ir tautos tuščias užmačias rezga?

Sukyla žemės karaliai, valdovai sąmokslus rengia prieš Viešpatį ir Jo pateptąjį.

Jie sako: „Sutraukykime jų pančius, nusi-meskime jų virves“.

Tas, kuris danguje sėdi, juoksis, Viešpats tyčiosis iš jų. Tada Jis rūščiai prabilis ir išgąsdins juos savo įniršiu: „Aš pastačiau savo karalių Sione, savo šventajame kalne“. Aš paskelbsiu nutarimą, kurį Viešpats man pasakė:

„Tu – mano Sūnus, šiandien Tave pagimdžiau. Prašyk, ir duosiu Tau paveldėti pagonis, pavesiu Tau visus žemės pakraščius, geležine lazda juos tramdysi, kaip molio indus juos daužysi“.

Taigi dabar, karaliai, būkite išmintingi, pasimokykite, žemės teisėjai.

Tarnaukite Viešpačiui su baime, džiaukitės drebėdami. Bučiuokite Sūnų, kad Jis nerūstautų ir nežūtumėte kelyje, Jo rūstybei staiga užsidegus. Palaiminti visi, kurie Juo pasitiki.

Psalmynas yra giedama poetinė literatūra, nusakanti Dievo ir Izraelio santykių istoriją, nors beveik neįmanoma kurią nors psalmę tiesiogiai susieti su konkrečiu istoriniu periodu. Antrojoje psalmėje Dievo Žodis skirtas pagoniškų tautų ir imperijų supamam Izraeliui paguosti ir sustiprinti, tačiau absoliučiai tinka dabartiniam pasauliui. Galingi pasaulio valdovai, tautos, ideologai ir partijos rezga tuščias užmačias prieš Viešpatį. Be to, jie tipiškai skelbia norintys iškrovoti kokią nors „laisvę“ – *Sutraukykime jų pančius, nusimeskime jų virves*. Dažniausiai tai reiškia etiškai jautrių ribų peržengimą.

Todėl laisvė visada turi savo kainą, nes pasaulyje niekada nesustoja *sąmokslų rengimas prieš Viešpatį ir Jo pateptąjį*. Nuodėmingi žmonės nenori įpareigojančios Dievo malonės.

Būkime pasirošę ginti laisvę. Tačiau, atsižvelgiant į mūsų kultūroje akcentuojamą miglotą laisvės be ribų idealą, būkime pasirošę ginti Dievo malonės dovaną – laisvę nuo mūsų pačių. Kovos už laisvę linija eina ne valstybės pasienyje, bet tavo širdyje. Mūsų viltis yra Jėzus Kristus, Evangelijoje pagal Joną yra parašyta:

Jei tad Sūnus jus išlaisvins, iš tiesų būsite laisvi
/Jon 8,36/.

**Gen. superintendentas
kun. Tomas Šernas**

Konsistorija patvirtino Lietuvos kariuomenės evangelinės sielovados Statutą

Lietuvos evangelikų reformatų Konsistorija, eiliniame posėdyje Biržuose 2019 02 02 dieną, patvirtino Lietuvos kariuomenės evangelinės sielovados Statutą (toliau – LKES Statutas), kuris pakeitė iki tol veikusį, 2018 metų balandžio mėnesį Generalinio superintendente patvirtintą, šios tarnystės laikinąjį Statutą.

Konsistorijos priimtas LKES Statutas susideda iš Įžangos, kai kurių Statute naudojamų sąvokų paaiškinimo ir penkiuose skyriuose išdėstytų 25 straipsnių. Juose nurodoma: kaip savo veiklą vykdo Lietuvos kariuomenėje už karių evangelikų sielovadą atsakinga bažnytinė institucija – Karių sielovados distriktas; kaip jis yra valdomas, kas jo vadovas, tarnautojai, jų pašaukimas ir tikslai. Jame apibrėžta evangelikų sielovadinė tarpdenominacinė bendratarnystė,

pagrįsta evangelikų ekumenizmo principais ir bendradarbiavimu su kitų konfesijų kapelionais. Remiantis Lietuvos evangelikų reformatų bažnytinės teisės normomis ir ekumenine tradicija, sudaromos sąlygos visų Lietuvos evangelikų denominacijų kariams ir kitiems asmenims, jiems pageidaujant, pasinaudoti Konstitucinėmis tikėjimo išpažinimo laisvės teisėmis specifinėje kariuomenės erdvėje ir sąlygomis. Šis Statutas unikalus savo esme, nes iki šiol Lietuvos istorijoje nėra žinoma apie panašaus bažnytinės teisės akto buvimą, būtent, karių evangelikų sielovados reglamentą. Šio Statuto

priėmimo faktas neužkerta galimybių nei vienai evangelikų denominacijai sukurti savo nepriklausomą sielovadinę instituciją, net duoda tam pavyzdį. Nors tikimės, kad šiuo Statuto pagrindu veikiantis Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios Karių sielovados distriktas bus pajėgus atsiliiepti į kylančius visų karių evangelikų sielovadinius poreikius tarnauti Viešpačiui Dievui, šventoje Trejybėje Vienam ir Jėzaus Kristaus vadan, Tėvynės Lietuvos labui.

Kun. Rimas Mikalauskas
LK evangelikų vyriausias kapelionas

Reformatų skveras Vilniuje: istorinė tiesa ir mūsų ryšys su lietuvių raštijos pradininkais

Tokiu pavadinimu 2019 metų Tarptautinės Vilniaus knygų mugės antrą dieną vyko diskusija, kurią vedė Vrublevskių bibliotekos direktorius dr. Sigitas Narbutas, dalyvavo habil. dr. Ingė Lukšaitė, prof. habil. dr. Dainora Pociūtė-Abukevičienė, LER gen. superintendentas kun. Tomas Šernas.

Diskusijos metu buvo naujai pažvelgta į Reformacijos reikšmę Lietuvos valstybingumo, kultūros, mokslo ir švietimo raidai ir priminti bei išryškinti žymiausių Lietuvoje raštijos pradininkų – Martyno Mažvydo, Jono Bretkūno ir kitų – nuopelnai.

Jiems įamžinti Reformatų skvere turėtų iškilti paminklas Lietuvos Reformacijos ir lietuviškos raštijos pradininkams, sukurtas skulptorės prof. D. Matulaitės ir architekto prof. J. Balkevičiaus. Diskusijoje buvo paliestos paminklo statymo ir skvero atnaujinimo problemos.

„V.r.ž.“ inf.

Susitikimas Vyriausybėje

Vasario mėnesio paskutinį trečiadienį (2019 02 27) Lietuvos Respublikos Vyriausybės rūmuose, Kanceliarijos iniciatyva, įvyko Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios atstovų susitikimas su LR Vyriausybės kancleriu Algirdu Stončaičiu ir jo pirmuoju pavaduotoju Devidu Matulioniu.

Susitikimas praėjo dalykiškoje aplinkoje, lydimas skaidrios nuotaikos. Dėl sveikatos negalėjusių susitikime dalyvauti generalinį superintendentą kunigą Tomą Šerną pavadavo vicesuperintendentas kun. Raimondas Stankevičius, kartu su juo susitikime dalyvavo Konsistorijos viceprezidentas ir Lietuvos Kariuomenės evangelinės sielovados vyr. kapelionas, Biržų evangelikų reformatų parapijos klebonas kun. Rimas Mikalauskas. Susitikimą koordinavo Vyriausybės patarėja religiniais klausimais Diana Varnaitė.

Vyriausybės kancleris informavo, jog Lietuvos Respublikos Vyriausybė siekia susipažinti su visų Lietuvos tradicinių religinių bendruomenių ir bendrijų vadovybėmis, bendruomenių gyvenimo iššūkiais.

Panašaus pobūdžio susitikimai jau vyko ir numatomi dar ateityje. Kancleris Algirdas Stončaitis domė-

josi Bažnyčios šių dienų iššūkiais ir poreikiais, Vyriausybės ir Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios bendradarbiavimo galimybėmis. Kancleris kalbėjo apie Vidaus reikalų ministerijos tarnautojų dvasiniams poreikiams patenkinti skirtai kapeliono tarnystei rengiamą įstatymą. Evangelikų karių vyriausias kapelionas kun. Rimas Mikalauskas papasakojo apie vykdomą darbą, atstatant pilnavertę karių evangelikų sielovadą Lietuvos kariuomenėje, apie sutinkamą šiam uždaviniui bendrą palankumą bei išskylančius sunkumus. Buvo kalbėta ir apie baigiamą parengti Valstybės susitarimo su Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčia projektą, kurio galutinis priėmimas šiuo metu netikėtai *užšalo*. Jam, su kai kuriomis pastabomis, pritarė visos ministerijos. Bažnyčios atstovai pastebėjo tam tikros politinės valios išsekimą, kalbėjo apie iškilusių trikdžius bei

būtiną susitelkimą pabaigti juos išspręsti.

Vyriausybės ir Bažnyčios atstovai aptarė Statistikos departamento veiksmus renkant informaciją apie Lietuvos gyventojų savęs priskyrimą religinei bendruomenei, to reikalingumą bei praktinį įgyvendinimą.

Buvo diskutuota apie dar nesugrąžintą bažnytinį turtą, kuris labiau susijęs su istoriniu teisingumu ir, apskritai, su religinių bendruomenių pasitikėjimu sava Valstybe. Pasidžiaugta jau pasiektais šioje srityje laimėjimais – evangelikams reformatams sugrąžintu Kauno reformatų bažnyčios pastatu Ožėškienės gatvėje. Vicesuperintendentas kun. Raimondas Stankevičius pakvietė Vyriausybės kanclerį į Kauno evangelikų reformatų bažnyčios atgavimo padėkos pamaldas šių metų balandžio 27 dieną.

InfoRef_LT

Vyriausybės kanclerio pirmasis pavaduotojas Devidas Matulionis, kun. Rimas Mikalauskas, vyriausybės patarėja Diana Varnaitė, kancleris Algirdas Stončaitis ir kun. Raimondas Stankevičius

Lietuvos reformatų Bažnyčios atstovai dalyvavo Lipės krašto sinode

Kuratorius Holgeris Lahayne ir Sinodo narys, ekonomas Merūnas Jukonis Lipės krašto Bažnyčios kvietimu sausio 26-29 dienomis dalyvavo Vokietijos Lipische Landeskirche Sinode, taip pat bendradarbiavimo konsultacijoje ir vienos dienos konferencijoje. Sinode dalyvavo ir kitų Lipės krašto partnerinių Bažnyčių – Lietuvos evangelikų liuteronų, Lenkijos, Vengrijos, Rumunijos (Transilvanijos) evangelikų reformatų, Pietų Afrikos respublikos, Ganos, Togo ir Indijos presbiterionų Bažnyčių atstovai. Sinode balsavimo teisę turėjo 4-ių ev. reformatų distriktų ir 1 ev. liuteronų distrikto atstovai. Lipės krašto Bažnyčia išrinko naują Sinodo direktorių ir visą kitą Sinodo vadovybę. Sinode pirmąkart dalyvavo ir du jaunimo atstovai, kuriems buvo suteikta teisė balsuoti.

Konferencijos metu aptarti Bažnyčių iššūkiai kiekvienoje šalyje. Lietuvos-Lipės partnerystės susitikime buvo pristatyta Lietuvos evangelikų reformatų ir liuteronų Bažnyčių situacija ir gyvenimas, aptartos tolesnio bendradarbiavimo galimybės. Lipės krašto Bažnyčia jau daug metų palaiko diakoninę abiejų Bažnyčių Lietuvoje veiklą.

Sekmadienį H. Lahayne ir M. Jukonis dalyvavo seniausios Detmoldo ev. reformatų bažnyčios pamaldose, sakė sveikinimo žodį. Pamaldų metu skaitinius skaitė ir pats Detmoldo princas Štefan'as zu Lippe. Po pamaldų Lietuvos atstovai bendravo su parapijos kunigu Burkhardu Krebberiu, kuris ne kartą yra lankęsis Lietuvoje, bei bendruomenės atstovais.

Svečių viešnagę Detmolde koordinavo kun. Frankas Eriksmajeris, puikiai kalbantis lietuviškai.

Lipės krašto Bažnyčia (Lipische Landeskirche) jungia 59 reformatų ir 10 liuteronų parapijų ir jai priklauso apie 160 tūkst. tikinčiųjų. Lietuvos evangelikų reformatų Baž-

Kuratorius Holgeris Lahayne

H. Lahayne ir Detmoldo princas Štefan'as zu Lippe

nyčia su Lipės krašto Bažnyčia bendradarbiauja nuo 1992 metų, kai buvo pasirašyta trišalė bendradarbiavimo sutartis, atnaujinta 2017

metais Šilutėje, iškilmingų pamaldų metu.

Merūnas Jukonis

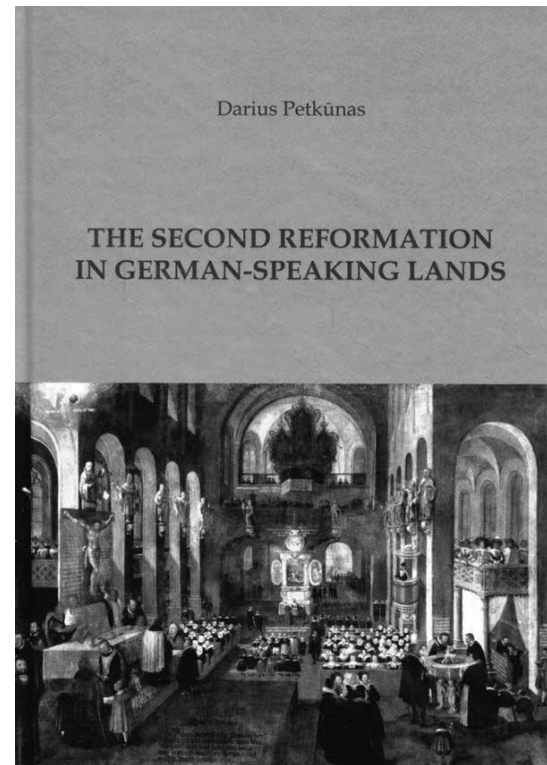
Antroji Reformacija vokiškai kalbančiuose kraštuose

2018 metų pabaigoje Klaipėdos universitetas išleido kunigo dr. Dariaus Petkūno knygą *The Second Reformation in german-speaking lands* (lietuviškai – *Antroji Reformacija vokiškai kalbančiuose kraštuose*). Knyga parašyta angliškai ir nėra išversta į lietuvių kalbą. Joje aprašoma antrosios Reformacijos raida Šventosios Romos imperijos teritorijose, kuomet daugiau nei trisdešimtyje vokiškai kalbančių žemių liuteronybę keitė kalvinizmas, įtvirtintas 1648 metais sudarius Vestfalijos taiką.

Knygoje nagrinėjamos *Vokietijos ir Šveicarijos Reformacijų ištakos bei teologiniai ypatumai, kunigaikščių ir teologų pastangos doktriniškai vienyti liuteronų ir reformatų bažnyčias, aptariama polemika tarp abiejų konfesijų teologų, mokymas apie sakramentus ir požiūris į liturgines apeigas. Antroji Reformacija prasidėjo 1563 m. Kurpfalzo elektorate kalvinizmui išstūmus liuteronybę ir tęsėsi iki Trisdešimtųjų metų karo pabaigos. Knygoje aptariamos antrosios Reformacijos priežastys, eiga, įtvirtinimo metodika, kalvinistinė argumentacija apie „nepakankamai“ reformuotą liuteronybę, Liuteronų Bažnyčios reakcija ir pastangos išlikti jai susiklosčiusioje nepalankioje aplinkoje, – rašoma knygos anotacijoje.*

Vasario 24 dieną TV laidoje evangelikams *Kelias* redaktorius Tomas Pavilanskas-Kalvanas kaip tik kalbino kunigą doc. dr. Darių Petkūną apie šios knygos išleidimą. D. Petkūnas išskiria net keturias Reformacijos bangas Europoje: liuteronišką Reformaciją, beveik lygiagrečiai – cvinglistinė-kalvinistišką, kai Europoje buvo įsteigta Reformatų Bažnyčia, katalikišką, vykusį Tridendo susirinkimo metu, kai reformavosi pati Romos Katalikų Bažnyčia ir buvo apibrėžta, kas yra Romos katalikų tikėjimas, ir galiausiai – radikalią, pasireiškusi Vokietijoje valstiečių sukilimo metu, kai buvo bandyta reformuoti tikėjimą labai radikaliai.

Lietuvoje nebuvo liuteroniškos Reformacijos, nes Lenkijos – Lietuvos valdovas Žygimantas senasis išleido potvarkius, draudžiančius bajorams keisti tikėjimą, buvo numatytos bausmės iki turto konfiskavimo ar kalėjimo, ir tik jam mirus ir sostą paveldėjus sūnui Žygimantui Augustui, ėmė kurtis liuteroniškos bendruomenės, bet jas nustelbė kalvinistinių – reformatų parapijų kūrimasis. Lietuvoje nebuvo antagonizmo tarp liuteronų ir reformatų, koks buvo Vakarų Europoje, nes abi konfesijos buvo disidentinės, jų veikla buvo slopinama stiprios Romos katalikų Bažnyčios, kurią visada

rėmė valdovas.

Plačiau paklauskite: www.lrt.lt/mediateka/irasas/kelias

„V.r.ž.“ inf.

Vestfalijos taikos sutarties sudarymo priesaika, Gerardo Terborcho paveikslas, nutapytas 1648 m. Miunsteryje

Kiprijono Baziliko

Istorija apie žiaurų Dievo bažnyčios persekiojimą

2017 m. birželio 1–30 d. Vrublevskių bibliotekoje vieno eksponato parodoje buvo eksponuojama 1567-ais metais Radvilų Lietuvos Brastoje įsteigtoje spaustuvėje išleista Kiprijono Baziliko *Istorija apie žiaurų Dievo bažnyčios persekiojimą*.

2017-ais metais 450 metų jubiliejų minėjo Radvilų Lietuvos Brastoje įsteigtoje spaustuvėje išleistas veikalas *Historia o srogiem przeslawaniu Kościoła Bożego...* (viso pavadinimo vertimas į lietuvių kalbą: *Istorija apie žiaurų Dievo bažnyčios persekiojimą, kurioje yra aprašyti gyvenimai tų kankinių, kurie, pradedant Viklifu ir Husu ir iki mūsų laikų vokiečių žemėse, Prancūzijoje, Anglijoje, Flandrijoje, Italijos žemėje, Ispanijoje ir kituose kraštuose Šventosios Evangelijos tiesą savo krauju patvirtino. Taip pat spausdinama istorija apie įsikūrimą ir išplitimą Londone svetimų kraštų bažnyčių, kurių tikras krikščioniškas vyskupas buvo šventos atminties vyras Jonas Laskis / iš lotynų kalbos į lenkų išvertė Kiprijonas Bazilikas*).

Kaip nurodoma knygos pavadinime, tai yra vertimas iš lotynų kalbos. Jos vertėjas ir leidėjas – **Kiprijonas Bazilikas** (apie 1535 – po 1600) – Krokuvos universiteto auklėtinis, dirbęs Žygimanto Augusto kanceliarijoje Vilniuje, poetas, Mikalojaus Radvilos Juodojo dvaro muzikantas ir kompozitorius, Brastos spaustuvininkas (paskutinę knygą čia išspausdinęs 1570-aisiais). Jo kurta panegirika Radvilų herbui yra išspausdinta Brastos Biblijoje, kurią jis padėjo redaguoti.

Šią evangelikų martirologiją jis sudėjo iš kelių autorių veikalų: Ženevos spaustuvininko **Jeano Crespino** (1520–1572), kuris, be Biblijos vertimų į prancūzų, italų, ispanų, anglų kalbas, Jono Kalvino, Martyno Liuterio ir kitų protestantų veikalų, išspausdino veikalą *Le Livre de Martyrs*. Jame, remdamasis autentiškais dokumentais, aprašė gyvenimus

žmonių, mirusių už tikėjimą. Taip pat K. Bazilikas rėmėsi darbais šveicarų mediko, istoriko ir humanisto **Heinricho Pantaleono** (1522–1595), kuris, be kitų knygų, parašė ir Bazelyje išleido veikalą apie garsiausius Vokietijos žmones *Posographia heroum et illustrium virorum Germanise* ir anglų istoriko ir martirologo **Johno Foxe** (1516/17–1587), knygoje *Actes and Monuments* aprašiusio Vakarų krikščionių kankinius, ypač pabrėžusio anglų evangelikų ir proto-evangelikų kentėjimus XIV–XVI a. Knygoje spausdinamas ir olandų rašytojo, psalmių ir Naujojo Testamento vertėjo į olandų kalbą **Jan van Utenhove van der Grachto** (1516–1566) veikalo vertimas į lenkų kalbą *Historji o postanowieniu a potem rozproszeniu kościołów cudzoziemskich w Anglię*. Galbūt jo originalas buvo 1560 m. išleistas *Simplex et fidelis narratio de ... Belgarum aliorumque peregrinorum in Anglia Ecclesia*.

Knyga dedikuota Abiejų Tautų Respublikos senatoriui, Seradzo vaivadai **Olbrachtui Laskiui** (1536–1605). Įdomu pastebėti, kad netrukus po šios knygos išspausdinimo, 1569-aisiais metais, jis iš kalvinizmo perėjo į katalikybę ir tapo aktyvus kontrreformatorius.

Parodoje eksponuotos knygos egzempliorius priklausė **Vilniaus evangelikų reformatų sinodo bibliotekai**, įsteigta 1557-ais metais Mikalojaus Kristupo Radvilos Juodojo prie Vilniaus evangelikų reformatų bažnyčios. Apie tai liudija eksponuojamų knygos antraštinio lapo ir J. Van Utenhove van der Grachto veikalo *Historji o postanowieniu* prarmės lapo (l. 348r) kopijose esantys šios **Bibliotekos** spaudai.

Bazylik, Cyprian (apie 1535 – po 1600). *Historia o srogiem przeslawaniu Kościoła Bożego, w ktorey są wypisane sprawy onych Męczenników ... / z łacińskiego języka na polski przełożona przez Cyprjana Bazylika. – W Brześciu Litewskim drukowano : [druk. Radziwiłłowska], 1567. dnia 17. Maia. – [6], 396, [9] lap. : frontisp., inic., vinj. ; 2° (30 cm). LMAVB RSS, L-16/2-8*

Parengta Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Retų spaudinių skyriaus darbuotojos Agnės Zemkajutės Perspausdinta iš www.mab.lt

Biržų-Dubingių Radvilų rūmų (buv. Raudonojo Kryžiaus ligoninės vietoje) archeologiniai tyrimai

Vasario 14 d. Lietuvos nacionaliniame muziejuje, Kultūros istorijos vakare archeologas Ignas Sadauskas skaitė paskaitą tema Biržų-Dubingių Radvilų rūmų (buv. Raudonojo Kryžiaus ligoninės vietoje) archeologiniai tyrimai.

Teritoriją tarp Radvilų, Tilto ir Žygimantų gatvių archeologai tyrinėjo beveik metus – nuo 2017 gegužės iki 2018 metų balandžio. Archeologų komanda, kuriai vadovavo archeologas Ignas Sadauskas, tyrinėtoje vietoje aptiko didelį kiekį archeologinių radinių, datuojamų nuo XV iki XX amžiaus, taip pat **pirmą kartą** atidengti XVI a. pradžioje Jonušo Radvilos statytų reprezentacinių rūmų pirmo aukšto fragmentai.

Nuo 2017 metų, buvusios Vilniaus Raudonojo kryžiaus ligoninės teritorijoje vykdant detaliuosius tyrimus, atrastos iki šiol plačiau netyrinėtos XVII amžiaus pradžios Radvilų rūmų liekanos. Tyrimus užsakiusi teritorijos savininkė – UAB *Vastint Lithuania* tikisi rūmų liekanas ne tik išsaugoti, bet ir eksponuoti visuomenei.

Tyrimus vykdžiusi UAB *Archeologijos* projektų centro Antiqua archeologų komanda, kuriai vadovavo archeologas Ignas Sadauskas, teritorijoje aptiko itin didelį kiekį archeologinių radinių (per 4 tūkst. vnt.), datuojamų nuo pat XV amžiaus iki šių laikų: buitinės keramikos šukių, koklių fragmentų, monetų, plombų, stalo įrankių, molinių pyptkių ir t.t. Taip pat, atliekant tyrimus, atidengtos XIX amžiaus antroje pusėje – XX amžiaus pirmoje pusėje šioje teritorijoje stovėjusių mūrinių pastatų pamatų ir skliautinių rūsių liekanos. Tačiau svarbiausias šių tyrimų atradimas – iki šiol plačiau neatrastos ir netyrinėtos XVII amžiaus pradžios Radvilų rūmų liekanos.

Atliekant tyrimus, atidengtos rūmų pirmo aukšto patalpų plytų grindys, buvusių sienų pamatų ir kolonų liekanos bei dvi krosnys. Taip pat aptikta archeologinių radi-

nių, siejamų su rūmų gyvenimu ir kasdienybe.

Iš istorinių šaltinių žinoma, kad Jonušas Radvila reprezentacinius rūmus šioje vietoje pasistatė XVI a. pabaigoje. Tai buvo dideli, puošnūs, vieningo italų manierizmo stiliaus, trijų aukštų rūmai su cilindrinio bokšto kampe, kuriuos supo didelis itališko tipo sodas su gėlynais ir tvenkiniais. Rūmai per 1655-1661 m. karą su Maskva buvo apgriauti, XVIII amžiuje – galutinai apleisti, o 1828 m. rūmų griuvėsiai buvo parduoti kaip statybinė medžiaga.

1939–2013 m. teritorijoje veikė Raudonojo kryžiaus ligoninė, kurios vietoje UAB *Vastint Lithuania* planuoja vystyti mišrios paskirties kvartalą. Tyrinėjamos teritorijos daliai pagal detalų planą priskirta komercinė paskirtis, tad vystytojai, prieš pradėdami būsimą viešbučio techninį projektą, lauks specialistų išvadų dėl atrastų istorinių liekanų išsaugojimo. Džiugu, jog pavyko atrasti šių Radvilų rūmų fragmentus.

Archeologas Ignas Sadauskas

Kultūros vertybių registre ši teritorija įregistruota, archeologiniai radiniai saugomi Nacionalinio muziejaus saugyklose. Viliamės, jog bus galimybė ir toliau tęsti pradėtus darbus, nes ištirtas yra tik apie trečdalis šios teritorijos, – teigė archeologas Ignas Sadauskas.

Viktorija Liauškaitė
Nuotraukos Gedimino Zemlicko

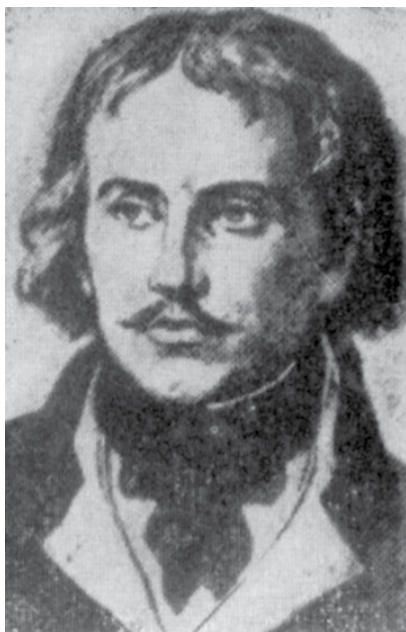

Ornamentuota smiltainio detalė, Igno Sadausko spėjimu, stovėjusi ties trečiu rūmų fasado aukštu, ties karnizų, vienintelė išlikusi rūmų fasado puošybos detalė

Kovotojas už nepriklausomybę Simonas Konarskis

Prieš 180 metų (1839 vasario 27 d.) caro kareivių buvo sušaudytas
1831 metų sukilimo dalyvis reformatas SIMONAS KONARSKIS.

Simonas Konarskis gimė 1808 metais kovo 17 d. (kovo 5 d. senu stiliumi) reformatų šeimoje, Seirijų parapijos Dapkiškių dvare, netoli Simno. Seirijų reformatų bažnyčios kunigas pakrikštijo karininko Jurgio Simono Konarskio sūnų net keturiais vardais: Simonas, Konstantinas, Juzefas, Ignacas. Simonas lankė pradžios mokyklą Simne, po to įstojo į Lomžos karo mokyklą – ruošėsi karininko karjerai, kaip jo tėvas bei senelis. 1825 metais jis pradėjo karinę tarnybą – tapo Lenkijos karalystės I šaulių pėstininkų pulko savanoriu. Po dviejų metų jau buvo puskarininkis. 1830 metais lapkričio 29 d. Lenkijoje prasidėjus sukilimui, jo pulkas, kaip ir visa karalystės kariuomenė, perėjo į sukilėlių pusę. 1831 metais sukilimas persimetė į Lietuvą. S. Konarskis su generolo Chlapovskio korpusu persikėlė per Nemuną padėti vietos sukilėliams. Dalyvavo Panerių kautynėse prie Vilniaus, kurias sukilėliai po atkaklių mūšių pralaimėjo ir pasitraukė į Lietuvos gilumą. Gavęs kapitono laipsnį ir teisę vadovauti batalionui, S. Konarskis dalyvavo kautynėse prie Panevėžio ir Šiaulių, buvo apdovanotas kryžiumi už narsą. Nuslopinus sukilimą, emigravo į Prancūziją, dalyvavo italų, lenkų tautinio išsivadavimo sąjūdžiuose, propagavo visų Europos tautų kovotojų už laisvę solidarumo idėjas, ragino kovoti dėl pilietinių teisių. Su Janu Činskiu leido dvisavaitinį laikraštį *Polnoc* (*Šiaurė*). Jam buvo artimos Adomo Mickevičiaus idėjos apie visų žmonių lygybę ir priešinimąsi despotams ne tik per sukilimus, bet ir kasdieninėje veikloje. S. Konarskis deklaravo teisę įgyti išsilavinimą, spausdinti knygas, laisvai užsiimti prekyba ir pramone. Pritarė, kad balsavimo teisė turi būti suteikta visiems piliečiams, o ne tik bajorams. Vilniaus universiteto profesoriaus J. Lelevelio paragintas,

kaip emisaras ryžosi grįžti į Tėvynę. Emisarai steigdavo vietos gyventojų tarpe demokratinius būrelius, bet patys į sąmokslus nesiveldavo. 1835 m. gruodžio mėnesį S. Konarskis slapta perėjo Rusijos sieną, užmezgė ryšius su Vilniaus, Tartu slaptomis organizacijomis, Kijevo universiteto studentais, revoliucingai nusiteikusiais rusų karininkais. Jis buvo spalvinga asmenybė – gerai grojo fleita (emigracijoje uždariau duodamas muzikos pamokas), dainavo, šoko, rašė eiles, buvo gražios išvaizdos, turėjo oratoriaus gabumų. Tuo jis patraukdavo jaunus žmones. Caro valdžia, įnirtingai ieškodama S. Konarskio, kaip vieną iš atpažinimo žymių minėjo jo mokėjimą groti fleita. S. Konarskio ugninga dvasia, visiškas savęs išsižadėjimas daugeliui darė stiprų įspūdį, kai kuriems turėjo net diktatoriškos galios. S. Konarskis Vilniuje lankėsi ne kartą: susipažino su pirmosios Vilniaus miesto istorijos būsimuoju autoriumi Mykolu Balinskiu, Medicinos chirurgijos akademijos (uždarius universitetą, buvo paliktas tik Medicinos fakultetas) studentu Pranciškumi Savičiumi, nu-

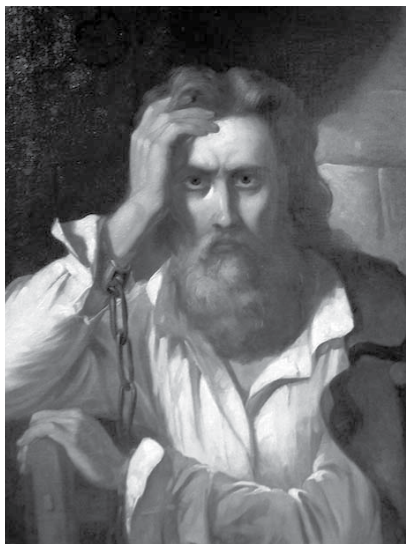
sipirko iš vietos pirklio N. Rozentalio šriftą ir ruošėsi steigti spaustuvę atokiame Gudijos vienkiemyje – Košaruose. Pajutęs, kad yra sekamas, paspruko neįprastu būdu: buvo medikų studentų paguldytas į akademijos klinika ir karste išvežtas iš miesto. Bet 1838 m. birželio 8 d., netoli Rūkainių, prie Rūkainės upelio stovėjusioje Ašmenos trakto Kryžkelio pašto stotyje žandarų buvo atpažintas ir suimtas: visose pašto stotyse, miesto prieigose žandarai turėjo S. Konarskio veido litografuotus atvaizdus su aprašymu. Jis buvo atvežtas į Vilniaus bazilijonų vienuolyną ir uždarytas antro aukšto patalpoje, kurioje prieš 15 metų kalėjo Adomas Mickevičius. Pradėjo tardymai, kankinimai. Jis visą laiką buvo sukaustytas grandinėmis: kairioji ranka su dešine koja. Mušė lazdomis, ant supjaustytos odos pylė spiritą su laku, kurį padegdavo, į panages kalė vinis. Buvo siekiama pažeminti, palaužti, priversti išduoti. Bet nieko iš jo neišgavo. Dar kalėjime S. Konarskis tapo didvyriu. Jo laišakai pateko į laisvę, plito nuorašais per medikus studentus. Jo meilė Emilijai Michalskai iš Podolės tapo legenda.

Nepasisėkus mėginimui suorganizuoti pabėgimą, S. Konarskis buvo nuteistas sušaudyti. 1839 metų vasario 27 dieną Vilniaus gatvėse pasirodė rusų kalba parašyti skelbimai: *Šiandien rytą, 11.30, už savo nusikaltimus bus teisiamas Simonas Konarskis. Egzekucijos vieta – Pohuliankoje, prie Trakų vartų* (dabar Muitinės g. 35).

Į mirties bausmės įvykdymo vietą Simoną Konarskį lydėjo Vilniaus reformatų bažnyčios kunigas senjoras Lipinskis, kuris prieš tai ilgai su juo kalbėjosi, skaitė atgailos psalmes. Sakoma, kad paskutinę naktį jam buvo leista groti fleita. Didžiulės minios vilniečių susirinko į bausmės vietą atsisveikinti su Simonu.

nu Konarskiu ne kaip su kaliniu, o kaip su didvyriu. Karininkas, turėjęs vadovauti šiam procesui, neišlaikė, apsimetė sergąs. S. Konarskiui buvo leista pačiam užsirišti akis. Po 12 šūvių žmonės puolė prie nužudytojo, kaip relikvijas plėšė drabužių skiautes, mirkė jo kraujyje nosines. S. Konarskio kūnas buvo įmestas į ten pat iškastą duobę, o ta vieta sulyginta su žeme. S. Konarskio mirtis buvo suvokta kaip jo įpareigojimas tęsti kovą. Buvęs Akademijos studentas M. Lovickis rašė, kad nebuvo niekada toks laimingas, kaip po Konarskio mirties, po tokios nuostabios mirties tokio Žmogaus. Jis daugelio tuometinių žmonių sielas pakylėjo aukštyn. Praėjus pusei metų, Antonina Sniadecka, žymaus gydytojo, biologo, chemiko ir publicisto Andriaus Sniadeckio marti, kelių karininkų padedama, perlaidojo Simono Konarskio palaikus evangelikų reformatų kapinėse ant Tauro kalno, prie netoliese įkurtų (1808 m.) evangelikų liuteronų kapinių, visai netoli tos vietos, kur dabar tebestovi buvę Profsąjungų rūmų griuvėsiai. Tai liudija išlikę dokumentai ir užrašyti žmonių prisiminimai.

S. Konarskio žūties vietoje 1924 m. kovo 2 d. – 85-ųjų Konarskio mirties metinių proga – reformatų Bažnyčios Vilniaus Sinodo rūpesčiu buvo pastatytas paminklas, kurio viršūnėje pavaizduotas dide-

S. Konarskis kalėjime

lis erelis su plačiai išplėtais galiniais sparnais, draskantis nelaimingą auką, ir užrašas: *Čia 1839 metų vasario 27 dieną žuvo tautos didvyris Simonas Konarskis*. Paminklinį akmenį suprojektavo lenkų architektas prof. Julius Klosas (1881–1933).

Kasmetiniai Vilniaus Sinodai prasidėdavo S. Konarskio sušaudymo vietos aplankymu, prie paminklo buvo dedamos gėlės, kalbamos maldos. Po II pasaulinio karo akmuo liko, o išskėtęs sparnus erelis – dingo.

Vilniaus reformatų bažnyčios interjere, šoninėje sienoje, greta kitų įžymiems reformatams įamžinti skirtų memorialinių lentų, vienoje buvo iškaltas Simono Konarskio var-

Paminklas, pastatytas 1924 m., žymėjęs S. Konarskio egzekucijos vietą

das: Szymon Konarski (1808–1839), kuri, kaip ir kitos, neišliko, pavertus bažnyčią kino teatru...

Parengta pagal Vilniaus reformatų žinios: Nr. 2 (4), 1999 vasaris;

Nr. 7 (95), 2009 spalio; V.

Girininkienės straipsnį žurnale Veidas Nr. 11, 2008 kovo 17 *Simonas Konarskis – didvyriškumo simbolis*, pasinaudota Vilniaus S. Konarskio mokyklos mokinių

Gintarės Dziminskaitės ir Raimondo Polenskio darbu

Simono Konarskio taku

http://www.konarskio.lt/uploads/userfiles/projektai/Szymon_Konarski_LT.pdf

SIMONO KONARSKIO minėjimas

► Prieš 180 metų (1839 m. vasario 27 d.) caro kareivių buvo sušaudytas 1831 metų sukilimo dalyvis, Abiejų tautų – Lenkijos ir Lietuvos – didvyris, reformatas Simonas Konarskis.

Vasario 27 d. carinės Rusijos karių komanda, stebint gausiai miniai ir tratant būgnams, išsirikiavo egzekucijos vietoje. Atvežtas iš kalėjimo grandinėmis sukaustytas S. Konarskis <...>. Nuaidėjo salvė, nutraukusi 31-ojo gimtadienio nesulaukusio vyro gyvybę. – tai istorikės V. Grinininkienės žodžiai apie paskutines patrioto, sukilimo už Abiejų tautų respubliką kovotojo – Simono Konarskio – gyvenimo valandas.

Simono Konarskio mokyklos globėjo žūties metines prie paminklinio akmens vasario 27 d. paminėjo mokyklos mažiausieji – priešmokyklinukai, 3b klasės mokiniai, mokytojos: Lilija Mikonienė, Sabina Sadowska, Loreta Skulskytė ir Vilniaus evangelikų reformatų parapijos senjorų draugijos narės. Įdomu buvo išgirsti Dalijos Gudliauskienės pasakojimą apie evangelikų reformatų bažnyčios įkūrimą Vilniuje, jos istoriją. Tai buvo geriausia istorijos pamoka – tiek vaikams, tiek suaugusiems.

S. Konarskio žūties vietoje 1924 m. kovo 2 d., 85-ųjų Konarskio mirties metinių proga, reformatų Bažnyčios Vilniaus Sinodo rūpesčiu, buvo pastatytas paminklas, kurio iki mūsų dienų išliko tik paminklinis akmuo.

Gaila, kad neišliko ir ant Vilniaus reformatų bažnyčios sienos kabojusi atminimo lenta, skirta S. Konarskiui.

Viktorija Liauškaitė
Nuotrauka autorės
Perspausdinta iš
www.reformacija.lt

Eiliniame Vilniaus parapijos tarybos posėdyje – svarbus klausimas

Eilinis Vilniaus reformatų parapijos tarybos posėdis įvyko 2019 m. vasario 21 dieną. Jame dalyvavo parapijos seniūnų tarybos nariai, pirmininkas, kuratoriai, kunigas.

Svarbiausias parapijos tarybos posėdžio darbotvarkės klausimas – teritorijos aplink Vilniaus evangelikų reformatų bažnyčios pastatą sutvarkymas.

Kurt. Nerijus Krikščikas papasakojo apie 2019 m. vasario 6 dieną Vilniaus miesto savivaldybėje įvykusį pasitarimą, kuriame buvo svarstomas klausimas dėl teritorijos aplink Vilniaus evangelikų reformatų bažnyčios pastatą sutvarkymo. Buvo diskutuota, ar turėtų būti atkurama istorinė tvora ir formuojama uždara erdvė aplink bažnyčios pastatą, ar turėtų likti atvira žaliaji erdvė visuomenei. Šios teritorijos būklė yra svarbi Bažnyčiai ir bendruomenei, ir savivaldybei. Miesto investicijos turėtų būti pateisintos galimybe viešąją erdvę naudoti miestiečiams. Reikėtų parengti preliminarinius teritorijos tvarkymo sprendinius. Iš klausyti bendruomenės pageidavimus, aptarti su profesionalais. Svarbu ne tik pagerinti objekto kokybę, įrengti apšvietimą, bet dar svarbiau – viešajai erdvei suteikti prasmę. Kurt. N. Krikščikas informavo, kad Savivaldybė šiuo klausimu organizuos dar vieną pasitarimą 2019 m. kovo 28 dieną, todėl jau dabar svarbi evangelikų reformatų bendruomenės nuomonė.

Posėdyje dalyvavę kuratoriai ir parapijos tarybos nariai pasidalino savo mintimis, kaip galėtų būti tvarkoma teritorija aplink bažnyčią. Nors kai kurie kalbėjusieji ir norėtų, kad būtų atkurama istorinė tvora, bet, atsižvelgiant į tai, jog bus reikalingos didelės investicijos, o bendruomenė finansiškai prisidėti daug negali, parapijos seniūnų tarybos pirmininkas Giedrius Vaitiekūnas

pasiūlė, kad reikėtų organizuoti sutarties su miesto savivaldybe sudarymą dėl aplinkos aplink bažnyčią sutvarkymo, atsisakant pretenzijų statyti tvorą. Karoliniškių seniūnė I. Ivaškienė pasiūlė šį klausimą aptarti gausesniame bendruomenės narių suėjime. Todėl 2019 m. kovo 3 d., po pamaldų bažnyčioje, parapijiečiai bus supažindinti su teritorijos tvarkymo apie bažnyčios pastatą koncepcija. Taip bus išgirsta bei įvertinta bendruomenės narių nuomonė šiuo klausimu.

Parapijos tarybos pirmininkas G. Vaitiekūnas informavo, kad parapijoje yra žmonių, kuriems reikalinga pagalba ir patikino, kad, bendradarbiaujant su seniūnais, Senjorų draugija ir LERJD *Radvila*, pasistengsime padėti žmonėms.

Paskelbta, kad 2019 m. vasario 27 dieną S. Konarskio mokyklos mokiniai prisimins Simoną Konarskį prie atminimo akmens, Muitinės g. 35, Vilniuje.

Kun. R. Stankevičius informavo, jog š. m. balandžio 27 d. Kaune vyks bažnyčios atgavimo šventė. Kviečiami visi galintys ir norintys dalyvauti, taip pat kviečiamas Vilniaus reformatų choras *Giesmė*.

Alė Klovaitė

WIESŁAW MINCER

1923-2019

Vislavas Minceris (Wiesław Mincer) gimė 1923 m. kovo 2 d., Vilniuje evangelikų reformatų šeimoje. Tėvas Eduardas buvo mokytojas ir mokyklos tarnautojas. Mama Janina – advokatė, Vilniaus Sinodo generalinio superintendente kun. Mykolo Jastrzębskio (*Jastrzębski*) dukra. Šeimoje buvo pasakojama ir išlikusiuose dokumentuose rašoma, kad Wiesław Mincer tikriausiai gimė 1925 m. Motinos šeima puoselėjo ir garsėjo senomis evangelikų tradicijomis, pirmiausia – nuopelnais lenkų ir lietuvių evangelikams, ypač reformatams, kilimo iš žymios kunigų Vanovskių giminės.

Vislavas, baigęs pagrindinę mokyklą, lankė karaliaus Žygimanto Augusto valstybinę gimnaziją Vilniuje. Karo metais lankė pagrindinę mokyklą, brandos egzaminus išlaikė 1943 metais. Karo metais buvo konfirmuotas kunigo Kazimiero Ostachevičiaus (Kazimierz Ostachiewicz). Po tėvų mirties, būdamas dar labai jaunas, įsitraukė į pagrindinę kovą dėl nepriklausomybės. Buvo Vilniaus krašto Armijos Krajovos karys (slapyvardis *Marek*). Tarnavo dalinyje, kuriam vadovavo Sergiusz Zyndram-Kościałkowski.

1945 m. gegužę Vislavui pavyko sėkmingai pasitraukti į Lenkiją, pasiekti Torūnę. Studijavo filosofiją ir bibliotekininkystę Torūnės Mikalojaus Koperniko ir Lodzės universitetuose. Jo dėstytojais buvo Tadeušas Čežovskis (Tadeusz Czeżowski), Henrikas Elzenbergas, Tadeušas ir Janina Kotarbinskiai. Glaudžiai bendradarbiavo su šeimos draugu dr. Adamu Lysakovskiu, kuris prieškarėje dalyvavo Vilniaus Sinodo (Jednota Wilenska) veikloje, atstovavo Lvovo ir Varšuvos filosofijos mokykloms, buvo iškilus bibliotekininkas ir knygų mokslo teoretikas, Valsybinio knygų instituto įkūrėjas. V. Mincerio bendradarbiavimas su dr. Lysakovskiu skatino puoselėti atminimą apie savo šeimos protėvius reformatus. Reformatai buvo laikomi *knygų žmonėmis*, tad ir Miunceris

rio šeima sukaupė turtingą šeimos namų biblioteką, kuri turėjo didžiąją įtaką renkantis profesiją.

V. Minceris 1949 m. įsikūrė Torūnėje ir nuo 1950 m. liepos dirbo įvairiuose M. Koperniko universiteto bibliotekos skyriuose. Bendradarbiavo su Lenkijos Mokslo Akademija. Buvo bendraautorius angliškai leidžiamo žurnalo *Theoria et Historia Scientiarum*. Parašė daugybę darbų iš filosofijos bibliografijos srities. Taip pat buvo biografinio žodyno *Lenkiškos knygos darbuotojai* redakcijos nariu.

Praeito amžiaus 80-ais metais pradėjo darbą tęstiniame projekte – tapo vienu iš redaktorių keturtomio bibliografijos leidinio apie Vokietijos ir Lenkijos santykius (*Deutsch-polnische Beziehungen in Geschichte und Gegenwart. Bibliographie 1900-1998*, Wiesbaden 2000). Šis darbas sulaukė įvertinimo ir apdovanojimų: vienas iš jų – Užsienio reikalų ministro 2002 m. *Už ypatingus nuopelnus garsinant Lenkiją pasaulyje*.

Po karo Vislavas Minceris buvo glaudžiai susijęs su Varšuvos evangelikų reformatų parapija, talkino Sinodo Bibliotekai, dirbo evangelikų reformatų bažnyčios dokumentacijos, informacijos, leidybos komisijose.

Verta paminėti, kad buvo bibliografijos *Jonas Kalvinas Lenkijoje* (Toruń 2000, Warszawa 2012) autoriumi.

Prieš karą augęs pasiturinčioje šeimoje, po karo – Lenkijoje, *pastumtoje į Vakarus*, kaip ir kiti panašaus likimo žmonės, savo gyvenimą praktiškai pradėjo nuo nulio. Sukūrė šeimą, užaugino 6 vaikus, susilaukė daugybės anūkų ir proanūkių. Mylėjo gyvūnus.

Santvarkos pokyčius vertino teigiamai, o dabartinę socialinę-politinę realybę, ypač paskutiniuosius gyvenimo metus, dažnai kritikavo. Bet visą laiką buvo akylas stebėtojas. Kol sveikata leido, turėjo daug planų, tarp kitų – sudaryti M. Liuterio veikalų bibliografiją. Paruoštą dalį perdavė kolegoms mokslininkams, tikėdamas, kad tyrinėjimais sulauks tęsinio.

Opabaigai pateiksiu labai Jam būdingą posakį. Kartą jis man pasakė: *bibliotekininkai nėra įžymūs. Bibliotekininkai dirba.*

Tomasz Mincer
2019 m. vasario 9 d.
Iš lenkų išvertė
Renata Mikalauskienė

PRISIMENAME IŠĖJUSIUS

LILIJA OLGA PUODŽIŪNAITĖ-SLĖNIENĖ

Anapus Saulės mes susitiksim, su pamiltaisiais žemės keliuos,
Visų Tėvynėj mes pasiliksime, kai Kristaus meilė mus išvaduos....

Prieš 20 metų, vasario 5 d., išėjo Amžinybėn Lietuvos Reformatų Bažnyčios Sinodo kolegijos narė-kandidatė, Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos narė, Vilniaus reformatų parapijos signatarė, aktyvi parapijietė, Karoliniškių mikrorajono reformatų seniūnė – LILIJA OLGA PUODŽIŪNAITĖ-SLĖNIENĖ. Vasario 10 d. Ją malda ir giesme paminėjo vilniečiai reformatai – draugai, bičiuliai.

Lilė gimė 1939 m. lapkričio 15 d. netoli Biržų, Lukiškių kaime, pasiturinčių ūkininkų reformatų šeimoje. Tėvas – Jonas Puodžiūnas iš Kateliškių kaimo, motina – Olga Plepytė-Puodžiūnienė iš Rinkuškių. Šeimoje užaugo du broliai – Vytautas ir Romualdas Petras bei keturios seserys – Irena, Lilija, Valerija ir jauniausioji sesuo Eugenija.

Deja, kaip ir daugeliui pokario žmonių, Lilėi teko nelengva dalia. 1951 metais visa šeima paskutiniu vežimu buvo ištremta į Sibirą, Krasnojarsko kraštą, Nižnij-Ingašo rajono gyvenvietę Revučjį, netoli garsiojo Rešiotų kalinių lagerio.

Iš pradžių šeimai su mažais vaikais buvo labai sunku, vietiniai skersakiavo į lietuvius. Tačiau tėvas buvo darbštus, mokėjo dirbti visokius ūkio darbus, ir Puodžiūnai įgijo pasitikėjimą, tarybinio ūkio valdžia neskriaudė, vaikai, nors toli tekdavo eiti, lankė mokyklą.

1957 metais, jau po Stalino mirties, Puodžiūnams, kaip daugiavaikei šeimai, buvo leista grįžti į Lietuvą. Sugrįžo į Biržų rajoną, į Lukiškių kaimą, apsigyveno savo buvusioje sodyboje, kurią reikėjo atsipirkti iš kolūkio. Lilė lankė ir baigė Biržų vidurinę mokyklą, po to įstojo į tuometinį Vilniaus pedagoginį institutą, įgijo matematikos dėstytojos specialybę, mokytojavo. Būdama gabi, įsisavino tuo metu perspek-

tyvią mokslo šaką – informatiką. Dėstytojavo Centrinės statistikos valdybos mokymo kombine, važinėjo po visą tuometinę plačią šalį – Tarybų sąjungą, mokydama naujų programų, kurios buvo diegiamos Vilniaus skaičiavimo mašinų gamyklos išleidžiamose, vos ne kambarių užimančiose, mašinose – kompiuterių pirmtakuose, vėliau mokė ir kompiuterinių programų. Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, nuėjo dirbti į vaikų namus Antakalnyje.

Atsikūrus Vilniaus reformatų parapijai, rūpinosi pastatų atgavimu, rinko archyvuose dokumentus, džiaugėsi atgautais Parapijos namais, istoriniu bažnyčios pastatu.

Pasidalinus Vilniaus miesto teritoriją seniūnijomis, buvo savo gyvenamo Karoliniškių rajono reformatų pirmąja seniūne – ne formalia, bet nuoširdžiai besirūpinančia savo parapijiečiais. Būdama labai užimta, neatsisakydavo jiems padėti, pagelbėti viename ar kitame darbe, slaugyti, lankyti pasiligojusius.

Vargonininkui Edmundui Meškauskui subūrus prie parapijos giedotojų grupę, peraugusią į chorą, Lilė aktyviai įsijungė, lankė repeticijas, giedojo pamaldose, laidotuvėse, vėliau paaugusi dukra Giedrė pakeitė Motiną Giesmės chore.

Lilės ir Jos gyvenimo bendražygio, irgi tremtinio, Vytauto Slėnių šeimoje, be dukros Giedrutės, dar užaugo sūnus Vytautas.

Jau prabėgo 20 metų, bet mes vis dar su švelniu liūdesiu prisimename savo draugę LILĘ – visada besišypsančią, draugišką, rūpestingą, mielą ir šviesią ASMENYBĘ...

**Draugės – buvę Vilniaus reformatų parapijos seniūnės
2019-02-10**

Su draugėmis – seniūnėmis. 1997 m. sausis

VALERIJA ONA KRISIUKĖNAITĖ-GLINSKIENĖ

1920-12-10–2019-02-09

Į didžią tylumą, į tylumą palaimintą ir didžią...

/V. Mykolaitis-Putinas/

Vasario 9 d. paliko šį pasaulį seniausia Vilniaus reformatė, parapijos mecenatė, med. m. dr. VALERIJA GLINSKIENĖ, prieš porą mėnesių atšventusi 98-ąjį gimtadienį. Nugyventas gražus, prasmingas gyvenimas, užauginti, išmokyti, išauklėti gerais krikščionimis vaikai ir anūkai...

Gimė Valerija 1920 m. gruodžio 10 d. Kyliškių kaime, reformatų ūkininkų Marijos ir Petro Krišukėnų septynių vaikų šeimoje.

Mokėsi Biržų pradinėje mokykloje, 1931–1939 m. – Biržų gimnazijoje, kur aktyviai dalyvavo užklausinėje veikloje, mokyklos renginiuose, šoko tautinius šokius. 1939 metais su šokių kolektyvu per Europos krepšinio čempionato atidarymą Kaune šoko mokytojos Elenos Šlekienės sukurta ir pastatyta *Sadutė*. Buvo aktyvi skautė, Jai teko pamatyti skautų organizacijos įkūrėją R. Baden-Powell'į, kuris 1933 m. svečiavosi Lietuvoje. 1940–1942 m. Vilniaus pedagoginiame institute baigė matematikos, fizikos, kūno kultūros studijas ir grįžo į Biržus.

Karo metais mokytojo kun. A. Balčiausko ir kitų Biržų šviesuolių inteligentų pastangomis įkurtoje Amatų mokykloje, dėstė matematiką, fiziką ir kūno kultūrą. Šioje mokykloje mokėsi daug kaimo ir darbininkiško jaunimo, įgydami staliaus, mūrininko, audėjos ir kt. ūkyje reikalingas profesijas. Čia dėstė nemažai reformatų: be Valerijos ir jos sesers Aleksandros Krišukėnaitių, dar mokytojo Olga Pavilionytė, Olga Lapienytė – audimo praktikos mokytoja, tautodailininkė, vėliau dėčiusi Vilniaus dailės institute, išleidusi knygą apie audimą, taip pat poetas, germanistas Petras Zablockas su žmona Vale, mūrininkų specialybės mokė Petras Grynas ir kt.

1944–1948 m. Valerija mokėsi stomatologijos specialybės Kauno valstybinio universiteto Medicinos

fakultete, aktyviai dalyvavo saviveikloje, šoko tautinių šokių ir dainų ansamblyje (dabar tautinių šokių ir dainų ansamblis *Nemunas*), su juo 1948 m. gastroliavo Maskvoje, Leningrade (dab. Peterburgas).

Nuo 1948 iki 1960 metų Valerija dirbo Medicinos fakulteto Anatomijos ir histologijos katedroje asistente ir dešimt metų vadovavo 1950 m. įkurtam Kauno medicinos instituto šokių ir dainų ansamblui.

1960 m. persikėlė gyventi į Vilnių ir pradėjo dirbti Onkologijos mokslinio tyrimo institute. 1970 m. Valerija Glinskienė Lietuvos Eksperimentinės ir klinikinės medicinos mokslo tyrimų institute apsigynė medicinos mokslų daktaro disertaciją tema *Onkologinės ir kitos medicinos statistinės informacijos mechanizavimas ir automatizavimas*, paskelbė virš 40 mokslinių darbų. Dėka Jos energijos ir pastangų

institute buvo sutvarkyta onkologinėmis ligomis sergančių žmonių įskaita, apie 1974 m. kartu su prof. M. Stukoniū ir dr. R. Gurevičiumi sukurtas *Vėžio registras* (angl. *Cancer registry*). Ji daug prisidėjo prie jaunų darbuotojų rengimo, buvo aktyvi visuomenininkė, rengė naujametines šventes instituto darbuotojų vaikams.

Lietuvai atgavus Nepriklausomybę ir atsikūrus Vilniaus reformatų parapijai, Valerija buvo su pirmaisiais, kurie rūpinosi bažnyčios pastato, parapijos namų sutvarkymu. Buvo aktyvi Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos narė.

Prieš keletą metų renkant lėšas istorinio varpo pakabinimui prie Vilniaus reformatų bažnyčios, Velionė paaukojo didžiąją dalį reikiamos sumos, kad *skambėtų varpas, kviesdamas reformatus šlovinti VIEŠPATĮ į istorinę Vilniaus bažnyčią*.

Velionės vyras Aniolas Glinskis (1923–1993), taip pat gimęs Biržų apskrityje, buvo tapytojas. Išaugino dukrą ekonomistę Gabiją ir sūnų architektą Rimvydą (Danių), gyvenantį JAV, gyvenimo džiaugsmo ir pilnatvės suteikė 6 vaikaičiai: Ignas, Justas, Martynas, Simas, Vainius ir Emilia-Lina.

„V. r. ž.“ inf.

Su seserimi Florencija

I N F O R M A C I J A

I N F O R M A C I J A

I N F O R M A C I J A

Vasario 17 d. Vilniaus reformatų bažnyčioje pamaldose buvo paminėta Lietuvos valstybės atkūrimo diena. Pamaldas laikė gen. superintendentas kun. Tomas Šernas, porą giesmių pagiedojo reformatų choras *Giesmė*, vadovaujamas vargonininkės Gražinos Petrauskaitės. O pabaigoje pamaldų, jai akompanuojant vargonais, bosas Valdas Striužas atliko Algimanto Bražinsko giesmę A. Baltakio žodžiais *Vakaro malda*. Pamaldos baigtos himnu *Lietuva, Tėvyne mūsų...*

Vasario 22 d. Vilniaus knygų mugėje surengtoje diskusijoje, ku-

rią vedė Vrublevskių bibliotekos direktorius dr. Sigitas Narbutas, žymiosios istorikės – habil. dr. Ingė Lukšaitė ir prof. habil. dr. Dainora Pociūtė-Abukevičienė įrodė būtinumą, jog Reformatų skvere iškiltų paminklas Lietuvos Reformacijos ir lietuvių raštijos pradininkams, nes iki šiol nesame tinkamai pagerbę šių Lietuvai nusipelnusių žmonių.

Vasario 27 d., prieš 180 metų (1939 m.), Vilniuje, Poguliankoje buvo sušaudytas 1931 metų sukilimo dalyvis, Lietuvos – Lenkijos didvyris Simonas Konarskis. Šio iškilaus žmogaus atminimą prie Jo žūties vietoje stovinčio paminklo atėjo pagerbti Vilniaus Simono Konarskio mokyklos mokiniai – trečiokai ir priešmokyklinukai, jų mokytojos bei Vilniaus reformatai, neabejingi savo praeičiai.

Vasario 27 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės rūmuose Kanceliarijos iniciatyva įvyko Lietuvos evangelikų reformatų Bažnyčios atstovų – LER vicesuperintendente

Paminklas S. Konarskio žūties vietoje

kun. R. Stankevičiaus ir Kariuomenės evangelinės sielovados vyr. kapeliono kun. R. Mikalausko – susitikimas su LR Vyriausybės kancleriu Algirdu Stončaičiu, jo pirmuoju pavaduotoju Devidu Matulioniu bei Vyriausybės patarėja religiniais klausimais Diana Varnaite.

***Mes negalime užpildyti Jūsų netekties,
Bet norime pasidalinti Jūsų skausmu.***

***Mes negalime pakeisti lemties,
Bet norime palengvinti jos kelią.***

***Mes negalime įveikti būties,
Bet norėtume padėti savo buvimu.***

*Mirus kunigo Frank van Dalen
mylimai Mamai
PAULINAI FRANKE van DALEN,
gimusiai 1919 m. gruodžio 21 d.,
mirusiai 2019 m. sausio 31 d.,*

***nuoširdžių užuojautą reiškia
Kauno evangelikų reformatų
parapija***

Mūsų Viešpats didis galybe

Mūsų Viešpats didis galybe,
Jis – tikrasis gyvybės vanduo.
Stebuklingas ganytojas mūsų –
Jis išgirsta, išgydo žaizdas.

Mūsų maldos tekyla į dangų –
Jis išpildo mums jas visada!
Mūsų Viešpats stiprus ir galingas –
Jis sustiprina mūsų jėgas.

Mūsų amžinos dienos iš Dievo.
Amžinybėje būsim visi...
Lai į rojų, į amžiną dangų
Mūsų sielas tepaima Jis!

Žilvinas Žižiūnas
2019.02.23

Sveikiname

Laimingus Tėvelius –
VIKTORIJĄ ir LAURYNĄ JANKEVIČIUS,
vasario 14 d. susilaukus sūnelio AUGUSTO.

Linkime VIEŠPATIES palaimos, globos ir vedimo!

Vilniaus reformatų parapijos taryba

Sveikiname

Vilniaus reformatų parapijos senbuvį
VYTAUTĄ LIAUDANSKĄ,
vasario 24 d. sulaukusį 90-ojo gimtadienio!

Te VIEŠPATIES meilė saugo ir globoja Jus!

Vilniaus reformatų parapijos taryba

Projektas **KĖDAINIAMS REIKIA VARGONŲ!**

Kėdainiečiai ištikimi savo užsi-
bręžtam tikslui – **Kėdainiams REI-
KIA vargonų!**

Vasario mėnesio paskutinį tre-
čiadienį – vasario 27 dieną – Vi-
suomeninis paramos projektas *Kė-
dainiams reikia vargonų!* pakvietė į
Daugiakultūrinį centrą, į Lietuvos
nacionalinės filharmonijos kame-
rinio ansamblio MUSICA HUMA-
NA, meno vadovas – obojininkas
Robertas Beinasis, ir Kėdainių
muzikos mokyklos mokinių kon-
certą, buvo renkamos lėšos VAR-
GONAMS statyti, perkant paramos
bilietą. Projektą koordinuoja ir kon-
certus organizuoja Kėdainių krašto
muziejus (vadovas R. Žirgulis) ir
Kėdainių muzikos mokykla (direk-
torė R. Kutraitė), paramos koncertų
iniciatorius – buvęs šios mokyklos
mokytojas, dabar gyvenantis ir dir-
bantis Norvegijoje vargonininkas R.
Lamsodis.

Atlikėjai rimtai ruošėsi koncer-
tui: muzikos mokyklos mokiniai va-
žiavo į Vilnių bendrai su ansamblie-
čiais generalinei repeticijai, kurie
buvo geranoriški ir labai draugiški
jauniesiems muzikantams.

Projektas *Kėdainiams reikia var-
gonų!* turi dvejopą naudą: koncertais
ne tik bus surinktos lėšos vargonų
pastatymui, bet ir gerokai pakylėtas
kėdainiečių muzikinis išprusimas.

„V. r. ž.“ inf.

VARGONAMS GALIMA AUKOTI:

Kėdainių krašto muziejaus
paramos-labdaros sąskaita
Nr. LT 407300010094143462
(AB „Swedbank“),
banko kodas 73000;
mokėjimo paskirtis –
Vargonai Kėdainiams.

LAIDA EVANGELIKAMS

KELIAS

„LRT Plius“ kanalu
sekmadienį 8.30 val.,

laidos kartojimas
penktadienį 18.00 val.

Laidos redaktorius
Tomas Pavilanskas-Kalvanas,
el.p. tomaspaka@gmail.com
mob. tel. 8 676 05538

Leidinio spaudos rėmėjas

Birbinių g. 4a, LT-02121, Vilnius
tel.: +370 5 2627585
mob.tel.: +370 655 24403
Linksmoji g.5, LT-02041, Vilnius
tel.: +370 5 2639004
mob.tel.: +370 652 11944

www.klion.lt

Laiškus redakcijai galite rašyti:

Pylimo 20-13, Vilnius,
Vilniaus ev. reformatų parapijos raštinė,
el.p. dalija.gudliauskiene@gmail.com

Parengė Dalija Gudliauskiene,
tel. 8 685 74 951

Redagavo, spausdino
Genovaitė Mikalajūnienė,
Damian Finer

Leidėjas:
Vilniaus ev. reformatų parapija
Tiražas 100 egz.

Leidėjai straipsnius taisyti ir trumpina
savo nuožiūra

Laikraštis platinamas už auką.
Leidžiamas tik iš surinktų aukų.